

POSTANOWIENIE

Dnia 21 października 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Leszek Bielecki

w sprawie z odwołania L. G.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w S.
o wysokość świadczenia,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 21 października 2020 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 7 marca 2019 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od skarżącego na rzecz organu rentowego kwotę
240,00 zł (dwieście czterdzieści złotych) tytułem zwrotu kosztów
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 7 marca 2019 r., po rozpoznaniu apelacji ubezpieczonego L. G., w punkcie 1. zmienił wyrok Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w K. z dnia 24 kwietnia 2018 r. oraz poprzedzające go decyzje Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. z dnia 6 listopada 2017 r. i z dnia 1 grudnia 2017 r., o tyle, że zobowiązał organ rentowy do wypłaty ubezpieczonemu emerytury obliczonej na podstawie art. 26 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych poczynawszy od dnia 1 kwietnia 2015 r., w

punkcie 2. w pozostałej części oddalił apelację, w punkcie 3. orzekł o kosztach procesu.

Zaskarżonymi w sprawie decyzjami organ rentowy, ustalając ubezpieczonemu wysokość emerytury kapitałowej, odmówił prawa do ponownego obliczenia wysokości świadczenia bez pomniejszenia podstawy jego obliczenia o pobrane wcześniej kwoty brutto emerytury oraz odmówił przeliczenia świadczenia od dnia 1 kwietnia 2015 r., tj. od miesiąca złożenia wniosku.

Z ustaleń dokonanych w sprawie wynika, że ubezpieczony (ur. w 1945 r.) w chwili złożenia wniosku o wyliczenie emerytury w powszechnym wieku emerytalnym zgodnie z art. 26 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 53 ze zm.) niewątpliwie spełniał warunki dla takiego obliczenia związanego z przejściem z systemu zdefiniowanego świadczenia do systemu zdefiniowanej składki w oparciu o art. 55 tej ustawy. Ta kwestia, w ocenie Sądu Apelacyjnego, nie ulegała wątpliwości w świetle utrwalonego stanowiska judykatury w przedmiocie wykładni art. 55 ustawy emerytalnej dotyczącej ubezpieczonych, którzy przeszli na emerytury wcześniejsze lub w niższym wieku emerytalnym i kontynuowali ubezpieczenie po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego. Art. 55 zrównał sytuację osób urodzonych przed 1 stycznia 1949 r. z sytuacją ubezpieczonych urodzonych po 31 grudnia 1948 r., które osiągając powszechny wiek emerytalny, mogły zgłaszać wnioski o ustalenie wysokości świadczeń według art. 26. Oznacza to jednak, że użyte w art. 55 pojęcie obliczenia emerytury na podstawie art. 26 implikuje ustalenie podstawy jej obliczenia w sposób określony w art. 25 (zgodnie z treścią art. 26 ust. 1). Art. 25 ust. 1 z kolei określając co stanowi podstawę obliczania emerytury kapitałowej nakazuje ją ustalać z zastrzeżeniem ust. 1a i 1b. Art. 25 ust. 1b ustawy określa natomiast zasadę pomniejszania podstawy obliczania emerytury kapitałowej o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur brutto. Ta zasada została powtórzona w dodanym do ustawy emerytalnej art. 55a ust. 2 (od 1 maja 2015 r.) co należy uznać za zabieg legislacyjny niewprowadzający zmiany stanu prawnego a jedynie przepis uściślający i potwierdzający istniejący już stan prawny.

Sąd Apelacyjny nie podzielił zapatrywania ubezpieczonego, że fakt przyznania mu w 2008 r. emerytury na podstawie art. 29 ustawy emerytalnej wyłącza jego świadczenie z regulacji zawartej w art. 25 ust. 1b. W przepisie tym wymieniono bowiem emerytury pobrane na podstawie art. 46 ustawy, który to przepis sam nie kreując prawa do emerytur, obejmuje swym międzyczasowym znaczeniem emerytury przyznane na warunkach określonych w art. 29, 32, 33, 39. Ponadto, w ocenie Sądu, powołana przez ubezpieczonego uchwała Sądu Najwyższego z dnia 19 października 2017 r., III UZP 6/17, potwierdza w istocie zasadę rozpoznawania wniosków ubezpieczonych według przepisów obowiązujących w chwili złożenia wniosku. To zaś w rozpoznawanej sprawie oznacza, że do wniosku ubezpieczonego z kwietnia 2015 r. należało zastosować nie tylko przepis art. 55 ustawy, lecz również w jego następstwie art. 26 i 25 ust. 1b.

Orzekając natomiast reformatoryjnie (punkt 1 wyroku) Sąd Apelacyjny wskazał, że ubezpieczony złożył wniosek o obliczenie wysokości świadczenia w kwietniu 2015 r. Spełniał wówczas warunki dla takiego przeliczenia wskazane w art. 55 ustawy. Nie podzielił przy tym stanowiska Sądu pierwszej instancji, który uznał żądanie wypłaty świadczenia od 1 kwietnia 2015 r. za spóźnione z tego względu, że elementem zaskarżonej decyzji z 1 grudnia 2017 r. było wskazanie daty początkowej przeliczenia. Zauważył przy tym, że zaskarżone decyzje zostały wydane na ponowny wniosek złożony w trybie art. 114 ustawy emerytalnej, co eliminuje możliwość postawienia zarzutu opóźnionego zgłoszenia żądania wypłaty podwyższonego świadczenia od właściwej daty.

W skardze kasacyjnej ubezpieczony zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego w części – co do punktu drugiego oddalającego w części jego apelację - zarzucając naruszenie: 1/ art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej przez bezzasadne zastosowanie i uznanie, że przepis ten odnosi się do ubezpieczonego w sytuacji, gdy został wprowadzony do ustawy emerytalnej z dniem 1 stycznia 2013 r., natomiast ubezpieczony przed tym dniem pobierał wcześniejszą emeryturę - powszechny wiek emerytalny osiągnął w dniu 5 października 2010 r., a jedynie z wnioskiem o przyznanie emerytury w powszechnym wieku emerytalnym wystąpił po dniu 1 stycznia 2013 r.; 2/ art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej przez błędną wykładnię i uznanie, że znajduje on zastosowanie także do emerytury pobieranej przez

ubezpieczonego na podstawie art. 29 ust. 1, podczas gdy wniosek taki nie wynika ani z literalnego brzmienia tego przepisu, ani z wykładni systemowej, a wykładnia celowościowa wskazuje na to, że w celu objęcia mechanizmem odejmowania wcześniej pobranych emerytur przez osoby urodzone przed dniem 1 stycznia 1949 r. wprowadzono art. 55a ustawy emerytalnej; 3/ art. 55a ustawy emerytalnej przez błędną wykładnię i uznanie, że przepis ten nie stanowił o zmianie stanu prawnego, a jedynie go potwierdzał; 4/ art. 100 ust. 1 ustawy emerytalnej w związku z art. 2 w związku z art. 8 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej przez błędną wykładnię pomijającą całkowicie konstytucyjne zasady ochrony praw słuszenie nabytych i zaufania obywatela do państwa i stanowionego przezeń prawa i uznanie, że przepis art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej może rzutować wstecznie w sposób negatywny na sytuację prawną ubezpieczonego, który składał wniosek o wcześniejszą emeryturę w momencie gdy art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej nie obowiązywał.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący utrzymywał, że w sprawie zachodzą dwie przesłanki przemawiające za przyjęciem jej do rozpoznania. Po pierwsze sformułował istotne zagadnienie prawne, „czy ubezpieczonemu, który przed dniem 31 grudnia 2008 r. uzyskał prawo do emerytury na podstawie art. 29 ust. 1 ustawy emerytalnej, po tym dniu, po spełnieniu warunków do przyznania emerytury na podstawie art. 27 i po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego kontynuował ubezpieczenie, osiągając wiek emerytalny przed dniem 1 stycznia 2013 r., podstawę obliczenia emerytury zgodnie z art. 26 pomniejsza się w myśl art. 25 ust. 1b o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed obliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne, jeśli z wnioskiem o przyznanie emerytury w powszechnym wieku emerytalnym wystąpił przed dniem 1 maja 2015 r.”. Po drugie wskazał na potrzebę wykładni art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej w odniesieniu do osób urodzonych przed 1 stycznia 1949 r., jeśli prawo do emerytury nabyły przed dniem 1 stycznia 2013 r.

Wniósł o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w zaskarżonej części i orzeczenie co do istoty sprawy, ewentualnie o jego uchylenie w zaskarżonej części

i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi oraz o zasądzenie od organu rentowego na rzecz skarżącego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o jej oddalenie jako nieuzasadnionej oraz o zasądzenie od skarżącego na rzecz organu rentowego kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Ponadto, zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien zatem wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie powinno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia. Skarga kasacyjna, jako szczególny środek zaskarżenia, służy realizacji interesu publicznego w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Funkcje postępowania kasacyjnego powodują, że wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania oraz jego uzasadnienie powinny koncentrować się na wykazaniu, iż w konkretnej sprawie zachodzą okoliczności przemawiające za interwencją Sądu Najwyższego.

Trzeba zwrócić uwagę, że oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo, iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (postanowienie Sądu Najwyższego z 24 października 2019 r., V CSK 220/19, LEX nr 2744163).

W sprawie należy wskazać na dość bogate orzecznictwo Sądu Najwyższego. Zgodnie bowiem z uchwałą Sądu Najwyższego z 28 listopada 2019 r., sygn. akt III UZP 5/19, przepis art. 25 ust. 1b ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1270 ze zm.) ma zastosowanie do urodzonej w 1952 r. ubezpieczonej, która od 2008 r. pobierała wcześniejszą emeryturę, warunki uprawniające do przyznania emerytury z powszechnego wieku emerytalnego spełniła w 2012 r., a wniosek o przyznanie jej prawa do emerytury z powszechnego wieku emerytalnego złożyła w 2016 r. (OSNP 2020 nr 6, poz. 57). Ubezpieczony urodzony przed dniem 31 grudnia 1948 r., który po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego kontynuował ubezpieczenie i wystąpił o emeryturę po dniu 31 grudnia 2008 r., ma prawo do jej wyliczenia na podstawie art. 27 w związku z art. 55 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych także i niezależnie od tego, czy wcześniej złożył wniosek o emeryturę w niższym wieku emerytalnym lub o emeryturę wcześniejszą. Artykuł 25 ust. 1b ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 748 ze zm.) stosuje się do osób urodzonych przed 1 stycznia 1949 r., które przed złożeniem wniosku z art. 55, pobierały emerytury na podstawie art. 29, 32, 33 i 39 niezależnie od daty wejścia w życie art. 55a ust. 2 tej ustawy. Emerytura obliczona na podstawie art. 26, to „równowartość kwoty będącej wynikiem podzielenia podstawy obliczenia ustalonej w sposób określony w art. 25” (ust. 1). Z kolei kwota ustalona „w sposób określony w art. 25”, to podstawa obliczenia emerytury (art. 25 ust. 1), na którą składają się kwoty „składek na ubezpieczenie emerytalne, z uwzględnieniem waloryzacji

składek zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury, zwaloryzowanego kapitału początkowego określonego w art. 173-175 oraz kwot środków zewidencjonowanych na subkoncie, o którym mowa w art. 40a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, z zastrzeżeniem ust. 1a i 1b oraz art. 185". Dalej idąc, stosownie do art. 25 ust. 1b, podstawę obliczenia emerytury pomniejsza się o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne, jeżeli ubezpieczony „pobrał emeryturę na podstawie przepisów art. 26b, 46, 50, 50a, 50e, 184 lub art. 88 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (Dz.U. z 2014 r. poz. 191 i 1198 oraz z 2015 r. poz. 357)". Wszystkie opisane operacje stanowią „obliczenie emerytury na podstawie art. 26". Jak wynika z przytoczonej treści art. 25 ust. 1b, możliwość przejścia z systemu zdefiniowanego świadczenia (obliczonego według zasad wynikających z art. 53) do systemu zdefiniowanej składki wiąże się z koniecznością pomniejszenia podstawy obliczenia emerytury kapitałowej „o sumę kwot pobranych emerytur". Zasada ta - w zgodzie z art. 32 Konstytucji RP - w równym stopniu powinna dotyczyć wszystkich osób pobierających świadczenie (niezależnie od daty urodzenia) właśnie ze względu na „zrównanie" w art. 55 praw osób urodzonych przed 1 stycznia 1949 r. z prawami osób urodzonych w latach 1949-1968 (zob. przywołaną wyżej argumentację Sądu Najwyższego). Ubezpieczony, urodzony przed 1 stycznia 1949 r., wyrażając wolę „wejścia" do systemu zdefiniowanej składki, zostaje jego beneficjentem na warunkach obowiązujących w tym systemie osoby urodzone w latach 1949-1968. (wyrok Sądu Najwyższego z 6 kwietnia 2016 r., II UK 78/15, OSNP 2017 nr 11, poz. 151). Istnieją ważne względy aksjologiczne przeciwne temu, aby uwzględniać całą zewidencjonowaną na koncie ubezpieczonego kwotę składek na ubezpieczenie emerytalne, mimo że ich część została już „spożytkowana" na wypłatę świadczeń sprzed dnia nabycia in concreto prawa do emerytury z art. 24 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. W rezultacie odliczenie od podstawy wymiaru emerytury powszechnej kwot pobranych uprzednio świadczeń emerytalnych jest rozwiązaniem sprawiedliwym

(wyrok Sądu Najwyższego z 17 grudnia 2019 r., III UK 382/18, LEX nr 3011971). Zastosowanie art. 25 ust. 1b ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych do tych emerytów, którzy osiągnęli powszechny wiek emerytalny i wniosek o emeryturę z tego tytułu złożyli w nowym stanie prawnym, po wejściu w życie niekorzystnego sposobu wyliczania emerytury, nie budzi wątpliwości konstytucyjnych i jest uzasadnione obowiązującą w prawie ubezpieczeń społecznych zasadą realizacji prawa do emerytury według przepisów obowiązujących w dniu złożenia wniosku. W sprawie, w której ubezpieczony spełnił warunki do emerytury z tytułu wieku i wniosek o emeryturę złożył w czasie obowiązywania art. 25 ust. 1b ustawy o emeryturach i rentach, przy ustalaniu podstawy wymiaru emerytury oraz jej wysokości, należało stosować określoną wyrażnie w tym przepisie zasadę usprawiedliwionego pomniejszenia podstawy wymiaru ustalonej emerytury o sumy wcześniej pobranej emerytury w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne. Zmiany w systemie emerytalnym wprowadzone ustawą z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2012 r., poz. 637) były przedmiotem rozważań Trybunału Konstytucyjnego na tle pytania prawnego Sądu Okręgowego w Szczecinie, poprzedzających wydanie postanowienia z dnia 3 listopada 2015 r., P 11/14. Pytanie dotyczyło tego, czy art. 1 pkt 6 lit. b w związku z art. 22 ustawy zmieniającej, wprowadzający art. 25 ust. 1b do ustawy o emeryturach i rentach, jest zgodny z art. 2 i art. 32 Konstytucji RP w zakresie, w jakim ma zastosowanie do osób, które przed dniem 1 stycznia 2013 r. korzystały z prawa do tzw. wcześniejszej emerytury i przed tym dniem nabyły prawo do emerytury w wieku powszechnym, ale nie złożyły wniosku o to świadczenie. Wątpliwość zrodziła się ze względu na nieuregulowanie temporalnego zakresu zastosowania art. 25 ust. 1b ustawy o emeryturach i rentach i odmienną sytuację prawną w chwili ukończenia wieku określonego w ustawie i w chwili nabycia prawa do świadczeń emerytalnych wynikającej z art. 100 ust. 1 i art. 129 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach. Rozstrzygnięcie nastąpiło w uchwale Sądu Najwyższego z 19 października 2017 r., III UZP 6/17 (OSNP 2018 nr 3, poz. 34), w której przyjęto, że rozpoznanie wniosku o ustalenie prawa do emerytury wymaga - o ile przepisy

prawa nie stanowią inaczej - potwierdzenia tego prawa oraz jego wysokości według stanu prawnego obowiązującego w dniu złożenia wniosku. Oznacza to, że wniosek rozpatrywany jest na podstawie obowiązujących w chwili jego złożenia przepisów dotyczących sposobu wyliczenia emerytury (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 6 kwietnia 2016 r., II UK 78/15, OSNP 2017 nr 11, poz. 151; z dnia 12 września 2017 r., II UK 381/16; z dnia 7 marca 2018 r., I UK 572/16, i z dnia 13 czerwca 2018 r., III UK 90/17). W tych okolicznościach zastosowanie art. 25 ust. 1b ustawy o emeryturach i rentach do tych emerytów, którzy osiągnęli powszechny wiek emerytalny i wniosek o emeryturę z tego tytułu złożyli w nowym stanie prawnym, po wejściu w życie niekorzystnego sposobu wyliczania emerytury, nie budzi wątpliwości konstytucyjnych i jest uzasadnione obowiązującą w prawie ubezpieczeń społecznych zasadą realizacji prawa do emerytury według przepisów obowiązujących w dniu złożenia wniosku (postanowienie Sądu Najwyższego z 22 stycznia 2019 r., II UK 603/17, LEX nr 2634177).

W świetle powyższego usuwa się przyczyna rozbieżności w orzecznictwie, a także upada argumentacja o istnieniu zagadnienia prawnego o treści sformułowanej w skardze kasacyjnej. W niniejszej sprawie, w której ubezpieczony spełnił warunki do emerytury z tytułu wieku i wniosek o emeryturę złożył w czasie obowiązywania art. 25 ust. 1b ustawy o emeryturach i rentach, przy ustalaniu podstawy wymiaru emerytury oraz jej wysokości, należało stosować określoną wyraźnie w tym przepisie zasadę usprawiedliwionego pomniejszenia podstawy wymiaru ustalonej emerytury o sumy wcześniej pobranej emerytury w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne.

Biorąc powyższe pod uwagę orzeczono jak w sentencji.

Na podstawie art. 98 k.p.c. w zakresie kosztów zasądza się od skarżącego na rzecz organu rentowego kwotę 240,00 zł (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

